

Toelichting financiële begrippen

Begrip	Omschrijving
Actuele begroting	De laatste door de raad vastgestelde begroting inclusief alle tussentijdse begrotingswijzigingen.
Algemene reserve	Reserve als buffer voor risico's die de gemeente loopt. Deze reserve hoort bij het weerstandsvermogen.
Algemene uitkering	Uitkering uit het Gemeentefonds. Financiering vanuit het Rijk aan gemeenten op basis van maatstaven. De uitkering is gebaseerd op de Financiële-verhoudingswet en is niet geoormerkt.
Baten	Inkomsten/opbrengsten van de gemeente.
Baten-lastenstelsel	Bij een stelsel van baten en lasten worden de ontvangsten en uitgaven voor een geleverde of ontvangen dienst verantwoord in het jaar waarin die dienst geleverd of ontvangen is.
Begroting	De begroting geeft op hoofdlijnen het beleid van de gemeente weer, ingedeeld naar programma's en thema's. Per programma of thema geeft de begroting inzicht in de doelstelling van het beleid, de benodigde activiteiten en de hiermee samenhangende lasten en baten. De gemeenteraad stelt de begroting vast. Dit gebeurt uiterlijk op 15 november van het voorafgaande jaar.
Begrotingswijziging	Een aanpassing van de begroting tijdens het begrotingsjaar. De aanpassing gebeurt door de raad.
Berap	Bestuursrapportage met tussentijdse verantwoording en nieuwe ontwikkelingen. De rapportage maakt het voor de gemeenteraad mogelijk om tussentijds bij te sturen.
Bestemmingsreserve	Reserves voor een bepaald bestedingsdoel, dat de raad bepaalt. Deze reserves horen in beginsel bij het weerstandsvermogen.
Besluit begroting en verantwoording provincies en gemeenten (BBV)	Wettelijke voorschriften voor de verslaggeving door gemeenten en provincies. Hierin staan ook inrichtingsvoorschriften voor de programmabegroting en -verantwoording.
Doelmatigheid (efficiency)	De mate waarin een geleverde prestatie is uitgevoerd tegen de minimale inzet van middelen. Verbeteringen op dit vlak zijn vaak verbeteringen van de bedrijfsvoering.
Doeltreffendheid (effectiviteit)	De mate waarin een product/prestatie bijdraagt aan de uitvoering van de doelstellingen. Verbeteringen verhogen vaak het resultaat.
Doeluitkering	Specifieke uitkering van het Rijk aan gemeenten voor specifieke taken. Doeluitkeringen zijn geoormerkt en niet vrij besteedbaar.
Incidenteel	Uitgaven of inkomsten die eenmalig zijn en niet terugkeren.

Investering	Uitgaven voor zaken met een meerjarig nut. Dit begrip is verderop toegelicht.
Lasten	De uitgaven/kosten van de gemeente.
Onrendabele investering	Investerings die plaatsvinden dankzij een bijdrage uit algemene middelen.
Rendabele investering	Een investering die volledig gedekt is uit opbrengsten en waarvoor geen bijdrage vanuit de algemene middelen nodig is.
Reserves	Reserves zijn het vrij te besteden vermogen van de gemeente. Dit begrip is verderop toegelicht.
Stelpost	Een begrotingspost die niet specifiek hoort bij programma's of projecten in de begroting. Toerekening kan op een later moment plaatsvinden.
Structureel	Jaarlijks terugkerende lasten en baten. Uitgangspunt is dat de structurele baten de structurele lasten dekken.
Verantwoording (jaarrekening)	De jaarrekening laat het op hoofdlijnen uitgevoerde beleid van de gemeente zien, ingedeeld naar programma's en projecten. Per programma en project geeft de jaarrekening inzicht in de doelstelling van het beleid, welke activiteiten zijn uitgevoerd en wat het dat jaar per saldo kostte. De gemeenteraad stelt de jaarrekening vast, uiterlijk op 15 juli na het afgelopen begrotingsjaar.
Voorzieningen	Voorzieningen zijn posten op de balans waaruit toekomstige voorwaardelijke uitgaven kunnen voortvloeien. Vaak zijn plannen en gedegen inschattingen nodig om het voorwaardelijke karakter en de dekkendheid te kunnen invullen. Dit begrip is verderop toegelicht.
Weerstandscapaciteit	De elementen waarmee de gemeente tegenvallers opvangt. De weerstandscapaciteit heeft een incidenteel en een structureel deel. Het vrij besteedbare deel van de reserves bepaalt deels de omvang van de weerstandscapaciteit.
Weerstandsvermogen	Het weerstandsvermogen is het verschil tussen de weerstandscapaciteit en de inschatting van de risico's. Het is de buffer om risico's op te vangen zonder aanpassing van de begroting en het beleid. Dit begrip is verderop toegelicht.

STELSEL VAN BATEN EN LASTEN

De financiële wereld maakt onderscheid tussen inkomsten en uitgaven versus baten en lasten. Inkomsten zijn de inkomende geldstromen, uitgaven de uitgaande geldstromen. De daadwerkelijke financiële stroom is leidend. Lasten en baten zijn inkomsten en uitgaven in een bepaald jaar. Het jaar waarop de betaling betrekking heeft, is bepalend, niet de betaling zelf. Een voorbeeld van een last die geen uitgave is, is de afschrijving van een gebouw. Het gebouw is eerder neergezet en leidde in die tijd tot een uitgave. De lasten horen bij de jaren waarin het gebouw gebruikt wordt. Dit doet recht aan het feit dat het gebouw op meerdere jaren betrekking heeft en dus meerdere jaren tot last is. Een ander voorbeeld is een factuur die na 1 januari binnenkomt voor een cursus die vóór 31 december is gevolgd. De last drukt op het jaar dat de cursus is gevolgd, de betaling (de uitgave) gebeurt in het nieuwe jaar.

RESERVES EN VOORZIENINGEN

Reserves en voorzieningen verschillen van elkaar op het gebied van vrije besteding. Een voorziening is bestemd voor een onderliggend doel. Geld in een reserve kan de raad voor een ander doel inzetten.

In principe zijn reserves vanuit bedrijfseconomisch perspectief vrij te besteden. Er zijn algemene en bestemmingsreserves. Een algemene reserve is een buffer om risico's op te vangen. Voor deze risico's is geen verzekering, bestemmingsreserve of voorziening. Daarnaast vangen algemene reserves niet-structurele begrotings- en rekeningtekorten op. Deze buffer noemen we vaak 'weerstandsvermogen'. We kunnen niet objectief vaststellen hoe hoog de buffer moet zijn. Inzicht in de verplichtingen en risico's is belangrijk om de minimale hoogte van de algemene reserve te bepalen. Reserves worden ingesteld door de gemeenteraad. Die bepaalt het doel en wijzigt dit eventueel. Voor het gebruik van de reserves is een raadsbesluit nodig vanwege de besteding voor een bepaald doel.

Voorzieningen zijn deel van het vermogen. Ze geven een schatting van de verwachte lasten voor risico's en verplichtingen. De omvang en het moment dat ze optreden zijn niet (helemaal) aan te geven. Het doel is dus om vooraf zo goed mogelijk de omvang in te schatten van risico's en verplichtingen. Als het risico of de verplichting zich voordoet, is er dus al rekening mee gehouden. Anders dan bij reserves zijn risico's en verplichtingen bij voorzieningen wel in te schatten. Een voorziening moet de omvang van de verplichting of het risico hebben. Daarom moet de omvang regelmatig getoetst worden. Om dit te goed te beoordelen, is een beheersplan voor de voorzieningen nodig. De besteding van een voorziening is dan ook niet vrij.

Belangrijkste overeenkomsten en verschillen tussen reserves en voorzieningen

	Reserves	Voorzieningen
Instelling door:	Gemeenteraad	College/Gemeenteraad
Bevoegd tot dotaties:	Gemeenteraad	College/Gemeenteraad
Wijziging bestemming:	Mogelijk door gemeenteraad	Niet mogelijk
Aanwending vrij:	Ja, met een raadsbesluit	Nee, alleen voor het benoemde doel
Financieel onderbouwd:	Niet nodig, wel gewenst	Ja, onderbouwing met (beheers)plannen

INVESTERINGEN

Investerings zijn grote uitgaven om zaken voor meerdere jaren te ontwikkelen. Het gebruik en de lasten zijn over meerdere jaren verdeeld. Deze manier van verdelen over de jaren noemen we afschrijven.

FINANCIËLE POSITIE/WEERSTANDSVERMOGEN

Het weerstandsvermogen is het verschil tussen de vrij besteedbare reserves (de weerstandscapaciteit) en de inschatting van de risico's. Het weerstandsvermogen is de buffer om risico's op te vangen, zonder de begroting en het beleid aan te passen. Hoe groter het totale weerstandsvermogen, hoe beter de financiële positie.

